

Frederick Hiebel

**ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ
ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ**

**Η ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΚΑΙ Η ΕΛΕΥΣΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ**

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΤΡΑ

2021

Τίτλος: **Το ευαγγέλιο της αρχαίας Ελλάδας.**

Υπότιτλος: **Η αποστολή της αρχαίας Ελλάδας και η έλευση του Χριστού.**

Τίτλος πρωτοτύπου:

Gospel of Hellas: the Mission of Ancient Greece and the Advent of Christ.

Συγγραφέας: Frederick Hiebel

Μεταφραστική επιμέλεια: Διονυσία Κοσμετάτου

Κατερίνα Αμαρτωλού

Κατερίνα Κονταξάκη

Θερμές ευχαριστίες στην Έλενα Παραρά για τη φιλολογική επιμέλεια του κειμένου.

Εκδοτική επιμέλεια: Γεράσιμος Κατραμάδος

Εξώφυλλο: Άρτεμις Χανιώτη

Εικόνα εξωφύλλου: Fyodor Bronnikov - *"Pythagoreans Celebrate the Sunrise"*

ISBN: 978-960-6830-81-5

Εκδόσεις ETRA®

Ευεργετών 7, Π. Φάληρο, 17563

Τηλ: 210 9811753

www.etra.gr - etrapublishing@gmail.com

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική ή περιληπτική, η κατά παράφραση ή διασκευή απόδοση της μετάφρασης του βιβλίου με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

«Το να θυμόμαστε ότι σε μια ωφελμιστική, υλιστική εποχή, τα ιδανικά του Ελληνικού πνεύματος, μπορούν να επιταχύνουν τον πολιτισμό ακόμη και σήμερα, είναι αναζωογονητικό για την καρδιά και την ψυχή.»

~R. M. Querido

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος του Συγγραφέα	7
Πρόλογος του Εκδότη	9
Εισαγωγή	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι:	
Η αρχαία ελληνική συνείδηση - Η ελληνική ψυχή	24
Η αντίληψη των χρωμάτων στους αρχαίους Έλληνες	35
Η πόλις	38
Η προέλευση της συνείδησης	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ:	
Το λυκόφως των θεών	47
Ο Ηρακλής	60
Τα παιδιά του Δευκαλίωνα	69
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ: Η τριάδα των φυλών	75
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙV:	
Η πόλις ως άξονας της αρχαίας ελληνικής ιστορίας	89
Η Μητρόπολις	94
Η Κοσμόπολις	103
ΚΕΦΑΛΑΙΟ V:	
Τα χείλη των θεών	117
Τα Διονυσιακά Μυστήρια	126
ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI:	
Η λύρα του Ορφέα	147
Το θαύμα της πόησης	157
Η αποστολή της μουσικής	168
ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII:	
Ο κόσμος του Ομήρου	175
Το θαύμα της Οδύσσειας	178
ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII:	
Το άσμα του λίθου	193
Το μήνυμα του γλύπτη για την αθανασία	210

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΧ: Η καταγωγή του δράματος	223
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Χ: Η ανάδυση της φιλοσοφίας	239
Ο Σωκράτης και οι Σοφιστές	248
Ο Πλάτωνας	254
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΧΙ:	
Αριστοτέλης	265
Ο δάσκαλος του Μεγάλου Αλεξάνδρου	276
Το πανεπιστήμιο του κόσμου	288
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΧΙΙ:	
Η αρχαία Ελλάδα και ο Χριστιανισμός	305
Η διδασκαλία του Λόγου & το κατά Ιωάννη Ευαγγέλιο	313
Επίλογος	325
Παραπομπές	343
Βιογραφικό του Συγγραφέα	352

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Αυτό το βιβλίο είναι ο καρπός διαλέξεων που επί σειρά ετών δίνονταν σε πόλεις των Ηνωμένων Πολιτειών. Ο συγγραφέας είχε την ευκαιρία να διευρύνει την άποψή του για τον ελληνικό πολιτισμό, όταν δίδασκε αρχαία ελληνικά και λατινικά στο σχολείο Waldorf στη Στουτγάρδη της Γερμανίας και αργότερα όταν έδινε διαλέξεις για την τέχνη της κλασικής περιόδου σε ένα αμερικανικό κολλέγιο.

Το μεγαλύτερο μέρος αυτού του βιβλίου γράφτηκε στην ηρεμία και την ομορφιά του αγροκτήματος των Brooks στο Hyamprom της Καλιφόρνιας. Θα ήθελα να εκφράσω τη βαθιά ευγνωμοσύνη μου στον Henry B. Monges για τις πολύτιμες υποδείξεις του και για την παρότρυνσή του να συμπερίλάβω αρκετές λεπτομέρειες στην εκπόνηση αυτού του βιβλίου. Οφείλω επίσης να ευχαριστήσω από καρδιάς την κυρία Ester Eaton που επιμελήθηκε το χειρόγραφο με αλάνθαστη ακρίβεια και μεγάλη αφοσίωση.

Princeton, 1947
~Frederick Hiebel

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΗ

Γνωρίζοντας το πλήθος των εκδόσεων που αφιερώνονται στην αρχαία κληρονομιά της Ελλάδας, θα μπορούσε κάποιος να ρωτήσει γιατί έπρεπε να γραφτεί ακόμη ένα βιβλίο για τον ελληνικό πολιτισμό. Όταν ο Έμερσον είπε: «Κάθε άνθρωπος βιώνει προσωπικά μια αρχαία ελληνική περίοδο», στην ουσία εξέφρασε την πεποίθηση ότι ολόκληρος ο σύγχρονος πολιτισμός μας είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με την κληρονομιά της αρχαίας Ελλάδας και ότι κάθε νέα γενιά καλείται να διαμορφώσει την δική της άποψη για τον αρχαίο πολιτισμό. Η αιτιολόγηση για την ύπαρξη μιας νέας μελέτης σχετικά με τον πολιτισμό της αρχαίας Ελλάδας έγκειται στη προσπάθεια ιχνηλάτισης μιας μεθόδου που μπορεί να οδηγήσει σε μια βαθύτερη κατανόηση της ιστορίας στο σύνολό της.

Γιατί αυτή η επίμονη λαχτάρα για την αναγέννηση του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού είναι τόσο βαθιά ριζωμένη μέσα μας αλλά παράλληλα και τόσο αναμφισβήτητος παράγοντας στην εκπαίδευσή μας; Με εξαίρεση τη σύγχρονη δομή του οικονομικού μας συστήματος και την τάση των τεχνικών μας εφευρέσεων, τα κύρια επιτεύγματα στον τομέα της γνώσης μας, αλλά και της εικαστικής δημιουργίας μας, έχουν τις ρίζες τους στο αρχαίο ελληνικό πνεύμα. Οι Έλληνες ανακάλυψαν την βασιλεία του ανθρώπινου όντος μέσω της γνώσης που βασίστηκε στην διάνοια και γεννήθηκε από την συνείδησή τους.

Στο πρόναο του μαντείου των Δελφών χαρακτήριζε το ρητό «Γνώθι σ' αυτόν». Αργότερα ο Πρωταγόρας είπε: «Πάντων χρημάτων¹ μέτρον άνθρωπος». Και στο αποκορύφωμα της ελληνικής σκέψης, ο Αριστοτέλης χαρακτήρισε τον άνθρωπο ως τον πιο αγαπητό φίλο των θεών και κατέληξε: «Πρέπει να κάνουμε τον εαυτό μας αθάνατο!»

Έτσι, αυτή η θεμελιώδης πρόκληση για αυτογνωσία πέρασε σε όλα τα στάδια της ελληνικής ζωής, και η ιστορία της Ελλάδας ανταποκρίθηκε επάξια σε αυτή τη πρόκληση. Όλα όσα προήλθαν από τους Έλληνες επικεντρώθηκαν στην αναζήτηση του ανθρώπου για αυτογνωσία και στην ανακάλυψη του εαυτού του.

---

1. [ΣτΕ]: Τα χρήματα στη φράση του Πρωταγόρα, δεν σημαίνουν τις νομισματικές αξίες, αλλά, γενικά, τις ποιότητες, τις πεποιθήσεις, τις αρχές και την εσωτερική συγκρότηση.

Ωστόσο θα λέγαμε ότι ο Χριστιανισμός του Δυτικού κόσμου βασίστηκε σε δυο πυλώνες: τη κληρονομιά των αρχαίων Ελλήνων και την Παλαιά Διαθήκη. Αυτό ήταν κάτι γνωστό από την εποχή του Κλήμη του Αλεξανδρινού, του ιδρυτή της πρώτης Χριστιανικής φιλοσοφίας τον 2^ο αιώνα μ.Χ., του οποίου η καταγωγή ήταν από την Ελλάδα και η πίστη του Χριστιανική. Ο Κλήμης εκτίμησε ότι η διαλεκτική του Πλάτωνα και η μεταφυσική του Αριστοτέλη, είναι εξίσου σημαντικές με τη Γένεση του Μωυσή και τα βιβλία των προφητών. Τοποθετώντας το μήνυμα των Ελλήνων στο ίδιο επίπεδο με την αποκάλυψη της Παλαιάς Διαθήκης, έθεσε τον ακρογωνιαίο λίθο για την οικοδόμηση μιας πραγματικής ιστορίας της αποστολής της Ελλάδας.

Στην πραγματικότητα, αυτό το βιβλίο θέλει να μας δείξει ότι εκτός από τα γεγονότα στις ζωές των Εβραίων, δεν υπήρξε τίποτα που να προετοιμάσει καλύτερα την ανθρωπότητα για τον ερχομό του Χριστού² από αυτό που ζει μέχρι και σήμερα στο ελληνικό πνεύμα.

*Π. Φάληρο, 2021
~Γεράσιμος Κατραμάδος*

---

2. [ΣτΕ]: Παραθέτω κάποια αποσπάσματα από την σειρά διαλέξεων του Rudolf Steiner: *The festivals and the meaning* (GA 226), προκειμένου να κατευθύνω τη σκέψη του αναγνώστη στην πραγματική ρίζα της οντότητας του Χριστού:

- i. Μετά τον 4^ο αιώνα μ.Χ., ο ανθρώπινος νους δεν μπορούσε πλέον να καταλάβει ότι ο Χριστός, που διασφαλίζει την αθανασία για τους ανθρώπους, ήταν ο υπέροχος, θεός Ήλιος.
- ii. Ήταν γνωστό στους μνημένους ιερείς αυτών των Μυστηρίων, ότι το πανέμορφο Πνεύμα του Ήλιου ήταν το ίδιο Όν με αυτό που αργότερα θα αποκαλούσαν Χριστό.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΜΙΑ ΝΕΑ ΟΠΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΡΧΑΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

Ίσως κάποιος αναρωτηθεί γιατί πρέπει να γραφτεί ακόμη ένα βιβλίο σχετικά με την αρχαία ελληνική κληρονομιά, αφού υπάρχει πλειάδα δημοσιεύσεων αφιερωμένων σ' αυτήν.

Όταν ο Έμερσον είπε: «Κάθε άνθρωπος βιώνει προσωπικά μια αρχαία ελληνική περίοδο», εξέφρασε την πεποίθηση ότι ολόκληρος ο σύγχρονος πολιτισμός είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένος με την κληρονομιά της αρχαίας Ελλάδας και ότι κάθε νέα γενιά καλείται να διαμορφώσει τη δική της άποψη για την αρχαιότητα.

Αυτό που δικαιολογεί μια νέα μελέτη της αρχαίας Ελλάδας, είναι η προσπάθεια να βρεθεί μια μέθοδος που μπορεί να οδηγήσει σε μια βαθύτερη κατανόηση της ιστορίας στο σύνολό της.

Γιατί αυτή η επιθυμία για αναγέννηση της αρχαίας Ελλάδας, που συχνά έρχεται στο προσκήνιο, είναι τόσο βαθιά ριζωμένη στο μυαλό μας καθώς και αδιαμφισβήτητος παράγοντας για την εκπαίδευσή μας; Με εξαίρεση τη δομή της σύγχρονης οικονομίας και την εξέλιξη της τεχνολογίας, τα κύρια επιτεύγματα στο πεδίο της γνώσης και της ανάπτυξης των τεχνών, έχουν τις ρίζες τους στη μεγαλοφυΐα της αρχαίας Ελλάδας. Οι αρχαίοι Έλληνες ανακάλυψαν τη δυνατότητα του ανθρώπου να κυριαρχεί με τη γνώση που βασίζεται στη νόηση και αυτή η νόηση γεννήθηκε μέσα στη συνείδησή τους.

Το ρητό «γνώθι σ' αυτόν» ήταν χαραγμένο στον πρόναο του ναού των Δελφών. Αργότερα ο Πρωταγόρας δήλωσε: «Πᾶν μέτρον ἄνθρωπος». Ενώ στο αποκορύφωμα της εξέλιξης του σκέπτεσθαι των αρχαίων Ελλήνων, ο Αριστοτέλης χαρακτήρισε τον άνθρωπο ως τον πιο αγαπημένο φίλο των θεών και κατέληξε: «Πρέπει να κάνουμε τους εαυτούς μας αθάνατους».

Έτσι, αυτή η θεμελιώδης πρόκληση για αυτογνωσία διαπέρασε όλα τα στάδια της ελληνικής ζωής και αυτή η ίδια η ιστορία της αρχαίας Ελλάδας

ήταν μια πολύπτυχη απόκριση σ' αυτό. Οι Έλληνες, οπουδήποτε και αν πρωτοστάτησαν, είχαν επίκεντρό τους την αναζήτηση για αυτογνωσία και την ανακάλυψη του ίδιου τους του εαυτού.

Για να παραθέσουμε μερικούς μόνο από τους μεγαλοφυείς ανθρώπους που άλλαξαν την ψυχή ολόκληρης της ανθρώπινης φυλής, μπορούμε να αναφέρουμε τον Φερεκύδη από τη Σάμο ως τον πρώτο φιλόσοφο, τον Θαλή από τη Μίλητο ως τον πρώτο φυσικό επιστήμονα, τον Αναξίμανδρο και τον Εκαταίο, που άνοιξαν το δρόμο για τη φυσική και τη γεωγραφία, τον Ηράκλειτο από την Έφεσο, τον πρωτοπόρο της φιλοσοφίας και της θεολογίας, τον Πυθαγόρα της γεωμετρίας και των μαθηματικών, τον Ηρόδοτο, τον πατέρα της ιστορίας και τον Δημοσθένη, το δημιουργό της ρητορικής. Η αστρονομία και η μηχανική αναπτύχθηκαν από μεγάλους σοφούς όπως ο Πτολεμαίος και ο Αρχιμήδης ενώ ο Πλούταρχος θεωρήθηκε αυθεντία στην τέχνη της βιογραφίας. Τα ομηρικά έπη αποτέλεσαν τον κανόνα της ποίησης. Ο Αρχίλοχος πρόσθεσε στο εξάμετρο του Ομήρου τον ίαμβο και τον τροχαίο. Η Σαπφώ αναγνωρίστηκε ως η πρώτη ποιήτρια. Η σμίλη του Μύρωνα και του Φειδία εγχάραξε την κίνηση πάνω στην πέτρα δίνοντάς της ζωή. Ο Πολύκλειτος, με το έργο του Κανόνας, δημιούργησε το πρώτο δοκίμιο για την αισθητική. Ο Αισχύλος εγκαινίασε το δράμα και ο Σωκράτης τη διαλεκτική. Η εποχή του Σοφοκλή και του Ευριπίδη, όπως και εκείνη του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη, σηματοδότησαν την ωρίμανση και τη συγκομιδή των καρπών που είχε παραγάγει ο νους της αρχαίας Ελλάδας. Το σύνολο αυτών των δημιουργικών δυνάμεων εκφράστηκε στη δομή της λογικής, της φυσικής, της μεταφυσικής, της ηθικής, της πολιτικής, της ρητορικής και της ποίησης, που αναπτύχθηκαν στις σχολές του Αριστοτέλη κατά την ελληνιστική περίοδο την οποία εγκαινίασε η αυτοκρατορία του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

Η καταγραφή όλων των διαφορετικών τρόπων με τους οποίους έχει προσπαθήσει η ανθρωπότητα να συλλάβει τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό, θα μπορούσε να αποτελέσει το υλικό ενός τεράστιου βιβλίου. Παρατηρείται μια αυξανόμενη επιθυμία στους συγγραφείς της εποχής μας και σε εκείνους των δυο προγενέστερων γενεών, να κατανοήσουν τον αρχαίο ελληνικό κόσμο μέσα από τους μύθους και τα μυστήρια, τις θρησκευτικές